

STORTINGET

Innst. 66 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:5 S (2019–2020)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jan Böhler om å endre tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen, og om å gi regelverksendringene tilbakevirkende kraft

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer og foreta de nødvendige forskriftsendringer slik at tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, går fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen. Ved vurdering av tildeling av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker skal tidspunktet for den siste domfellelsen legges til grunn. Regelverksendringene skal gis tilbakevirkende kraft.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Böhler, lederen Lene Vågslid

og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Dokument 8:5 S (2019–2020) Representantforslag om å endre tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen, og om å gi regelverksendringene tilbakevirkende kraft.

Komiteen viser til at straffesaker kan gjenopptas etter beslutning fra Gjenopptakelseskommissjonen. En rekke saker har blitt gjenopptatt siden kommissjonen startet sitt arbeid i 2004. De fleste av disse har vært til gunst for tiltalte, mens det kun har vært én sak til ugunst for tiltalte – den såkalte Kristin-saken, hvor tiltalte ble dømt for drapet på Kristin Juel Johannessen i 1999. Dom i gjenopptagelsessaken falt i 2016, 17 år etter hendelsen, og gjerningsmannen soner nå en straff på 13 års fengsel. I gjenopptagelsessaken ble offerets foreldre tilkjent erstatning i lagmannsretten, mens Kontoret for voldsoffererstatning avsto kravet med henvisning til voldsoffererstatningsloven § 19. Overgangsregler slår fast at lovens kapittel 2 ikke kommer til anvendelse for straffbare handlinger som har funnet sted før lovens ikrafttredelse.

Komiteen merker seg dermed at det avgjørende i Kristin-saken ble tidspunktet for når den straffbare handlingen hadde funnet sted, ikke tidspunktet for domfellelsen. Som følge av dette fikk ikke foreldrene tildelt voldsoffererstatning.

Komiteen viser til at forslagsstillerne hevder at denne saken har reist prinsipielle spørsmål, og merker

seg at forslagsstillerne hevder at det fremstår som sterkt urimelig og ikke i tråd med grunnlaget for ordningen med voldsoffererstatning at man i slike tilfeller ikke skal få utbetalt voldsoffererstatning. Videre merker komiteen seg også at det foreslås å gi nevnte regelverksendringer tilbakevirkende kraft.

Komiteen viser til at voldsoffererstatningslovgivningen ikke omtaler problemstillingen knyttet til gjenopptagelsessaker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer på nytt forslaget om å be regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer og foreta de nødvendige forskriftsendringer slik at tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, går fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen. Ved vurdering av tildeling av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker skal tidspunktet for den siste domfellelsen legges til grunn. Regelverksendringene skal gis tilbakevirkende kraft.

Flertallet mener det er sterkt kritikkverdigg at regjeringspartiene ikke følger opp egne lovnader og uttalelser gitt i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:88 S (2017–2018). Flertallet håper at regjeringspartiene på Stortinget vil vise handlekraft og ikke nok en gang skyve problemstillingen ut i tid.

Flertallet viser til at forslaget igjen ble fremmet i justiskomiteens budsjettinnstilling for 2019, og viser til merknadene i innstillingen som fremdeles er begrunnelsen for at flertallet mener forslaget bør vedtas:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til Dokument 8:88 S (2017–2018), hvor flertallet fremmet forslag om at regjeringen skulle komme tilbake til Stortinget med nødvendige lovendringer og foreta de nødvendige forskriftsendringer slik at tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, går fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen. Ved vurdering av tildeling av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker skal tidspunktet for den siste domfellelsen legges til grunn. Regelverksendringene skal gis tilbakevirkende kraft.

Flertallet vil vise til at forslaget fra Arbeiderpartiet ikke fikk flertall. Flertallet vil videre vise til at Kristelig Folkeparti fremmet et løst forslag i salen som fikk flertall. Dette forslaget lød:

‘Stortinget ber regjeringen i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2016: 9 sikre at voldsoffererstatningsordningen omfatter voldsofre fra eldre saker og gjenopptakelsessaker.’

Flertallet er ikke fornøyd med oppfølgingen av dette anmodningsvedtaket. Flertallet stiller seg undrende til om Kristelig Folkeparti eller regjeringspartiene selv kan være fornøyd med oppfølgingen av saken.

Flertallet vil vise til at flere av representantene fra

regjeringspartiene var opptatte av at oppfølgingen av denne saken skulle gå fort. Flertallet viser til et utdrag av innlegget til representanten for Fremskrittspartiet i justiskomiteen Solveig Horne under debatten av saken 10. april 2018:

‘Vi er kjent med at departementet for tiden behandler NOU 2016:9, Rettfærdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning. Dette utvalget anbefaler at dagens øvre grense på 60 G skal bestå, men gis tilbakevirkende kraft for alle som ønsker å søke om voldsoffererstatning etter at ny lov trer i kraft. Vi mener at departementet i denne sammenheng også bør vurdere om saker som allerede har blitt avgjort etter gammelt regelverk, kan få en ny vurdering etter dagens erstatningsrammer.

Jeg ser fram til arbeidet med oppfølgingen av utredningen, at det skjer raskt, og at en kommer tilbake til Stortinget. Jeg vil oppfordre regjeringen til å se på de ulike voldsoffergruppene i sammenheng for å få et mest mulig rettfærdig og forutsigbart regelverk. Stort klarere kan jeg nesten ikke gi henstillingen til regjeringen om å følge opp dette utvalget. På bakgrunn av det tar jeg opp forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet. Jeg varsler også om at vi støtter Kristelig Folkepartis forslag.’

Videre vil flertallet vise til et utdrag av innlegget holdt av representant for Høyre i justiskomiteen Peter C. Frølich under samme debatt:

‘Voldsoffererstatning representerer noe vi kan være stolte av som justispolitikere i Norge. Når vi er ute og reiser og snakker med våre kolleger i andre land, er dette en av ordningene vi virkelig kan skryte av og formidle til resten av verden. Ordningen har vært oppe til diskusjon flere ganger politisk, og den har vært endret flere ganger politisk. Jeg tror det er bred enighet mellom alle partiene i Stortinget om at man i fremtiden ønsker å opprettholde denne ordningen på et høyt nivå og kanskje også utvide anvendelsen til å gjelde ikke bare saker som kommer i fremtiden, men også saker som burde vært omfattet bakover i tid.’

Flertallet vil også vise til utsagn fra representant for Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, som uttalte i innledningen av sitt innlegg i samme debatt:

‘Saken vi behandler i dag, er viktig – og særdeles viktig for dem det gjelder. Jeg vil derfor starte med å takke forslagsstillerne for at de har fremmet representantforslaget. Kristelig Folkeparti er i utgangspunktet helt enig med forslagsstillerne i sak. Når vi oppdager at systemet gir urettferdige konsekvenser, må vi endre systemet. Det er en av våre fremste oppgaver som lovgivere.’

Flertallet er kjent med at det har vært knyttet forventninger til at oppfølgingen av vedtaket skulle komme sammen med statsbudsjettet. Dessverre kan vi lese at saken ligger til behandling i departementet og at det arbeides med videre oppfølging. Departementet skriver:

‘Oppmodningsvedtaka gjelder eitt av mange tema departementet arbeider med. Arbeidet er tidkrevjande, og det er for tidleg å seie noko om når regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med ei oppfølging av utgreiinga.’

Flertallet mener at vårt forslag var den ideelle løsningen i denne situasjonen, og at «kompromissforslaget» fra Kristelig Folkeparti ikke var godt nok. Flertallet registrerer at justiskomiteen tverrpolitisk var enig i at

problemstillingen burde løses. Kristelig Folkeparti uttalte i debatten at partiet var enig i forslaget fremmet av Arbeiderpartiet. Flertallet ønsker at partiene gir saken en ny vurdering under behandlingen av justiskomiteens budsjett for 2019.

Flertallet vil vise til bakgrunnen for Dokument 8:88 S (2017–2018):

‘Straffesaker kan gjenopptas etter beslutning fra Gjenopptagelseskommisjonen. En rekke saker er blitt gjenopptatt siden kommisjonen startet sitt arbeid i 2004, de fleste til gunst for tiltalte. Kun i ett tilfelle har saken vært til ugunst for tiltalte, i saken som er kjent som Kristin-saken, hvor tiltalte ble dømt for drapet på Kristin Juel Johannessen i 1999. Dom i gjenopptagelsessaken falt i 2016, 17 år etter hendelsen. Gjerningsmannen soner nå en straff på 13 år.

I Kristin-saken ble Kristin Juel Johannessens foreldre tilkjent erstatning i lagmannsretten. Det ble så sendt krav om voldsoffererstatning til kontoret for voldsoffererstatning (KFV). Her ble kravet avslått med henvisning til voldsoffererstatningsloven § 19. Overgangsregler, at kapittel 2 i loven ikke kommer til anvendelse for straffbare handlinger som har funnet sted før lovens ikrafttredelse. Det avgjørende ble dermed tidspunktet for når den skadevoldende handlingen fant sted, ikke tidspunktet for domfellelse. Dette fikk den urimelige konsekvens at Kristin Juel Johannessens foreldre ikke fikk tildelt voldsoffererstatning, til tross for domstolens avgjørelse om at de hadde krav på erstatning. Klageinstansen, Statens sivilrettsforvaltning, stadfestet KFVs vedtak.

Denne saken har bragt opp prinsipielle spørsmål knyttet til muligheten for å få voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker.

Det fremstår som sterkt urimelig og ikke i tråd med grunnlaget for ordningen med voldsoffererstatning at mennesker som har blitt offer for svikt i politiets arbeid, og som har måttet vente i årevis for å få en avklaring og domfellelse i datterens draps-sak, skal frarøves muligheten til å få utbetalt de pengene retten har tilkjent dem fordi regelverket om voldsoffererstatning ikke er tilpasset gjenopptagelsessakene. Det må også anses å være i strid med den alminnelige rettsfølelsen. At staten forskutterer erstatningen, er et av de bærende hensynene for en statlig rettighetsordning for voldsofre.

Det er rimelig at man i gjenopptagelsessaker skal kunne nyte godt av regelverksendringer som er kommet i tiden mellom hendelsen og domfellelsen. For å sikre dette må regelverket endre skjæringspunktet fra da den skadevoldende handling fant sted, til domfellelsen i gjenopptagelsessaken.

Det at kravet man har på erstatning kun blir teoretisk med dagens ordning, fordi man ikke får det utbetalt, er svært uheldig og fremstår ikke i tråd med hensikten bak regelverket. At det ikke skal være anledning til å utbetale den voldsoffererstatningen som retten har tilkjent i gjenopptagelsessaker, fremstår som en problemstilling lovgiver ikke har tenkt over. Forarbeidene til voldsoffererstatningslovgivningen omtaler ikke problemstillingene knyttet til gjenopptagelsessaker.

Man står her overfor et hull i regelverket som må tettes igjen. Dette vil kun gjelde et fåtall saker – kun gjenopptagelsessaker som har fått et resultat til gunst for tiltalte.

Det er behov for å gi endringene i regelverket tilbakevirkende kraft. Dette er også gjort tidligere, etter 22. juli, da regelverket knyttet til voldsoffererstatningen ble endret og gitt tilbakevirkende kraft til gunst for dem som søkte erstatning.

Det at regelverket gis tilbakevirkende kraft, vil kun ha betydning for én sak. Det vil ikke føre til store konsekvenser for samfunnet. Derimot vil konsekvensene dersom man ikke gir regelverket tilbakevirkende kraft, være betydelige og sterkt urimelige for dem det gjelder.

Ved å gi regelverket tilbakevirkende kraft retter lovgiver opp den urimeligheten som ligger i at dommen fra lagmannsretten i praksis ikke kan realiseres og på mange måter fremstår som verdiløs. Slik saken nå står, er den et tydelig eksempel på hvor stor forskjell det kan være på å ha rett og få rett.’

Flertallet mener det ikke er nødvendig å vente på å gjennomføre denne endringen selv om arbeidet med NOU 2016:9 tar tid.»

Flertallet mener fremdeles at denne uretten må rettes opp nå, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer og foreta de nødvendige forskriftsendringer slik at tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, går fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen. Ved vurdering av tildeling av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker skal tidspunktet for den siste domfellelsen legges til grunn. Regelverksendringene skal gis tilbakevirkende kraft.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at justis- og innvandringsministeren i sitt svarbrev til justiskomiteen, datert 31. oktober 2019 (vedlagt), opplyser at Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med oppfølgingen av NOU 2016:9 Rettferdig og forutsigbar – voldsoffererstatning. I dette arbeidet ser departementet på en rekke problemstillinger, herunder på hvordan anmodningene fra Stortinget kan imøtekommes i ny lov. Det blir videre sagt at målet er en løsning som skal sikre likebehandling, og et klart og enkelt regelverk som legger til rette for effektiv saksbehandling og avgjørelser av høy kvalitet. Disse medlemmer forventer at justis- og innvandringsministeren sørger for at dette arbeidet blir prioritert, og at ny lov om voldsoffererstatning kan legges frem for Stortinget i løpet av 2020.

Disse medlemmer forventer videre at departementet i sitt arbeid med en ny lov om voldsoffererstatning legger vekt på å få på plass et regelverk som er tilpasset også gjenopptagelsessaker, og som sørger for at ofre også i slike saker får utbetalt den voldsoffererstatning retten mener de har krav på. Disse medlemmer er enige i at det kravet man i dag har på erstatning, kun blir teoretisk slik ordningen fungerer i dag. Det at

ofre i gjenopptagelsessaker ikke får erstatningen utbetalt, er svært uheldig, og disse medlemmer er også enige i at en slik løsning ikke fremstår å være i samsvar med hensikten bak regelverket. Tatt i betraktning at forarbeidene til voldsoffererstatningslovgivningen ikke omtaler problemstillingene knyttet til gjenopptagelsessaker, kan det faktum at det ikke skal være anledning til å utbetale den voldsoffererstatning som retten har tilkjent i gjenopptagelsessaker, se ut til å være en problemstilling lovgiver ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til. Disse medlemmer mener det er viktig at departementet tar disse problemstillingene på alvor og sørger for at forslaget til ny lov om voldsoffererstatning legger opp til en rettferdig behandling også av ofre i gjenopptagelsessaker.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny lov om voldsoffererstatning og legge denne frem for Stortinget i løpet av 2020.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny lov om voldsoffererstatning og legge denne frem for Stortinget i løpet av 2020.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer og foreta de nødvendige forskriftsendringer slik at tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, går fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen. Ved vurdering av tildeling av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker skal tidspunktet for den siste domfellelsen legges til grunn. Regelverksendringene skal gis tilbakevirkende kraft.

Oslo, i justiskomiteen, den 26. november 2019

Lene Vågslid

leder

Himanshu Gulati

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og innvandringsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
19/5089

Dato
31.10.2019

Dokument 8:5 S (2019-2020) - Representantforslag om å endre tidspunkt som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker

Jeg viser til justiskomiteens brev 22. oktober 2019, der det bes om Justis- og beredskapsdepartementets uttalelse i forbindelse med at følgende sak er til behandling:

Dokument 8:5 S (2019–2020) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om å endre tidspunktet som legges til grunn ved vurdering av voldsoffererstatning i gjenopptagelsessaker, fra å være tidspunktet for den skadevoldende handlingen til tidspunktet for domfellelsen, og om å gi regelverksendringene tilbakevirkende kraft.

Likelydende forslag ble behandlet av Stortinget 10. april 2018, jf. Dokument 8:88 (2017–2018) og Innst. 160 S (2017–2018). Behandlingen resulterte i følgende anmodningsvedtak:

Vedtak 589

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2016:9 komme tilbake til Stortinget med en vurdering av behovet for å endre regelverket slik at voldsoffererstatningsordningen omfatter voldsofre fra eldre saker.

Vedtak 590

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2016: 9 sikre at voldsoffererstatningsordningen omfatter voldsofre fra eldre saker og gjenopptakelsessaker.

Departementet arbeider med oppfølgingen av NOU 2016: 9 *Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning*. I dette arbeidet ser departementet på en rekke problemstillinger, herunder på hvordan anmodningene fra Stortinget kan imøtekommes i ny lov. Målet er en løsning som skal sikre likebehandling og et klart og enkelt regelverk som legger til rette for en effektiv saksbehandling og avgjørelser med høy kvalitet. Departementet tar sikte på å legge frem forslag til ny lov i 2020.

Med hilsen

Jøran Kallmyr

